

Promicanje glazbene kulture aktivnim sudjelovanjem u amaterskom instrumentalnom orkestru

Molnar, Dorijan

Undergraduate thesis / Završni rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Academy of Arts and Culture in Osijek / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Akademija za umjetnost i kulturu u Osijeku**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:251:207780>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-27**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Academy of Arts and Culture in Osijek](#)

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

AKADEMIJA ZA UMJETNOST I KULTURU

ODSJEK ZA STUDIJ GLAZBENE PEDAGOGIJE

Dorijan Molnar

**Promicanje glazbene kulture aktivnim
sudjelovanjem u amaterskom instrumentalnom
orkestru**

ZAVRŠNI RAD

MENTORICA:

izv. prof. dr. sc. Tihana Škojo

SUMENTOR:

mag. mus. Marko Sesar

Osijek, 2024.

Sadržaj

1. UVOD.....	1
2. SLOBODNO VRIJEME.....	2
2.1. Kulturni aspekti provođenja slobodnog vremena.....	2
2.2. Aktivnosti slobodnog vremena.....	3
2.2.1. Izvannastavne aktivnosti.....	4
2.2.2. Izvanškolske aktivnosti.....	5
3. AMATERSKI INSTRUMENTALNI ORKESTAR.....	7
3.1. Organizacija rada u orkestrima.....	8
3.2. Javni nastupi.....	9
3.3. Uloga voditelja u instrumentalnim amaterskim orkestrima.....	9
4. GRADSKA GLAZBA VIROVITICA.....	11
4.1. Gradska glazba Virovitica danas.....	13
4.3. Repertoar.....	14
4.3.1. Koračnice.....	17
5. ZAKLJUČAK.....	19
6. POPIS LITERATURE.....	20

SAŽETAK

Cilj ovog završnog rada je prikazati promicanje glazbenih aktivnosti sudjelovanjem u amaterskim ansamblima. U uvodnim poglavljima završnog rada ukazat će se na važnost pohađanja izvannastavnih i izvanškolskih aktivnosti u svrhu ispunjavanja slobodnog vremena kvalitetnim i raznovrsnim sadržajima, usklađenim sa potrebama i preferencijama pojedinca. Kroz odabir pojedine izvannastavne/izvanškolske aktivnosti, pojedinac ostvaruje osobne razvojne ciljeve, potrebu za afirmacijom, postizanjem osobnog zadovoljstva i pripadanja kolektivu istomišljenika.

U završnom radu, kao primjer izvanškolskih aktivnosti navodi se amaterski puhački orkestar *Gradska glazba Virovitica*, u kojemu se okupljaju zaljubljenici u glazbu različitih dobnih skupina. Ovaj amaterski orkestar, osim brojnim osobnim glazbenim ciljevima svojih polaznika, kao aktivni sudionik kulturnih događanja, djelovanjem doprinosi razvoju i promicanju glazbene kulture na području grada Virovitice i Virovitičko – podravske županije.

Ključne riječi: amaterski puhački orkestar, Gradska glazba Virovitica, izvannastavne i izvanškolske aktivnosti, skupno muziciranje, slobodno vrijeme

SUMMARY

The aim of this paper is to explain the promotion of musical activities through participation in amateur ensembles. In the introductory chapters of the paper, the importance of attending extracurricular activities both in and out of school will be pointed out as a way of filling out student's free time with quality and various content, aligned with the needs and preferences of the individual. By choosing a particular extracurricular activity, an individual achieves personal development goals, the need for affirmation, reaching personal satisfaction and belonging to a group of like-minded people.

In the paper, as an example of extracurricular activity is the amateur wind orchestra *Gradska glazba Virovitica* which gathers music lovers of all ages. This amateur orchestra, in addition to the numerous personal musical goals of its participants, as an active participant in cultural events, with its activity contributes to the development and promotion of musical culture in the city of Virovitica and Virovitičko – podravska County.

Key words: amateur wind orchestra, Gradska glazba Virovitica, extracurricular activities, group music playing, free time

UVOD

Glazba je sastavni dio života pojedinca od najranijih dana njegovog života. Glazbu čujemo emitiranu putem medija, nezaobilazni je dio mnogih događanja, lako je dostupna i čovjek je njome svakodnevno okružen. Ona estetski oplemenjuje život, čini ga ljepšim i bogatijim te ima pozitivan učinak na dobrobit pojedinca. Zbog brojnih pozitivnih učinaka glazbe na život ljudi te promicanja kulture i kulturnih vrijednost, glazba je važan dio školskog obrazovanja.

Reforma kurikuluma i promjene u odgojno-obrazovnom sustavu, koje se odvijaju posljednjih godina, zahtijevaju nove i inovativne pristupe i sadržaje u nastavi, ali i ukazuju na potrebu raznih inventivnih programa i aktivnosti i u slobodnom vremenu učenika. Suvremeno obrazovanje otvara potrebu za primjenom posebno osmišljenih programa sve većem broju zainteresiranih istomišljenika. U današnje vrijeme učenici, bilo da su na osnovnoškolskoj ili srednjoškolskoj razini, lakše se odlučuju na sudjelovanje u slobodnim aktivnostima ako su one prezentirane i osmišljene na kreativan i inovativan način, a posebice ako se provode u poticajnoj atmosferi i podržavajućoj okolini.

Izvanškolske, kao i izvannastavne aktivnosti mogu biti svojevrsna nadopuna školskim programima. Njihova karakteristika je u tome što se održavaju izvan škole te nisu dio školskog kurikuluma. Izvanškolske aktivnosti provode se u sklopu društava i ustanova u kulturi te brojnih udruga koje u svojim programima nude organizirane aktivnosti. U sklopu izvanškolskih slobodnih aktivnosti česta su skupna muziciranja u vidu instrumentalnih sastava, orkestara, pjevačkih skupina, zborova i sl.

Ovim završnim radom želi se ukazati na jednu od mogućnosti provođenja slobodnog vremena kroz prikaz amaterskog skupnog muziciranja. U radu će se razmatrati odgojno-obrazovni aspekti skupnog muziciranja s posebnim naglaskom na promicanje glazbene kulture aktivnim sudjelovanjem u amaterskom instrumentalnom orkestru. Upravo je Gradska glazba Virovitica primjer amaterskog instrumentalnog orkestra koja svojim radom i djelovanjem promiče glazbenu kulturu i umjetnost. Gradska glazba je neizostavan dio brojnih kulturnih zbivanja na području grada Virovitice i Virovitičko-podravske županije. Okuplja članove svih dobnih skupina, od učenika viših razreda osnovne i srednje škole, studenata do odraslih afirmiranih zaljubljenika u aktivno bavljenje glazbom i skupno muziciranje. Okupljanje zainteresiranih ljubitelja glazbe i muziciranja primjer su kvalitetnog načina provođenja slobodnog vremena i promicanja glazbene kulture.

2. SLOBODNO VRIJEME

S pedagoškog aspekta Vukasović (1999) ističe kako su osnovna načela za kvalitetnu organizaciju i realizaciju aktivnosti slobodnog vremena: sloboda, smislenost, individualnost, raznovrsnost, organiziranost, amaterizam i primjerenost. Pod pojmom sloboda autor smatra da svaki pojedinac može i ima pravo samostalno odabrati kako će raspolagati svojim slobodnim vremenom. Pod načelom smislenosti ukazuje se kako odabrane aktivnosti moraju biti u skladu s društvenim i moralnim normama te da trebaju pridonijeti afirmaciji pojedinca. Načelo raznovrsnosti upućuje na mogućnost da pojedinac može birati područje vlastitih interesa. Aktivnosti slobodnog vremena moraju biti temeljene na kvalitetnim metodičkim principima te trebaju biti primjerene dobi, preferencijama i sposobnostima pojedinca.

Svaki pojedinac kvalitetnim odabirom aktivnosti u slobodno vrijeme neposredno utječe i na samu kvalitetu svog života u cjelini kroz brojne psihofizičke aspekte. Bavljenje određenim aktivnostima unutar slobodnog vremena omogućuje ostvarivanje obrazovnih i odgojnih ciljeva. Slobodno vrijeme, ovisno o preferencijama, svaki pojedinac može iskoristiti na nekoliko načina:

- za postizanje osobne zdravstvene i fizičke kulture
- kao poticaj za intelektualni rad
- za stjecanje novih spoznaja i širenje općeg obrazovanja i kulture
- za napredovanje u struci
- za stjecanje znanja iz drugih područja; znanosti i tehnike, umjetnosti i dr.
- za širenje estetske kulture
- za razvijanje radnog odgoja (Puževski, 2002)

U svakom od navedenih slučajeva aktivnosti slobodnog vremena izvor su osobnog zadovoljstva i oplemenjuju život pojedinca (Radočaj Jerković, 2017).

2.1. Kulturni aspekti provođenja slobodnog vremena

Već u školskoj dobi je potrebno pravilno i odgovorno raspolagati slobodnim vremenom s ciljem pozitivnog utjecaja na razvoj različitih aspekata pojedinca. Pojedinac po svojoj volji može potpuno odabrati aktivnosti slobodnoga vremena; bilo da se odmara ili zabavlja, bilo da povećava svoju obaviještenost u nekom području ili svoje obrazovanje, bilo da se društveno

angažira ili da ostvaruje svoju stvaralačku sposobnost nakon što se oslobodi svojih profesionalnih, obiteljskih i društvenih obveza (Puževski, 2002).

Fenomen slobodnog vremena može se promatrati u kontekstu društva i pedagogije. Tijekom slobodnog vremena otkrivaju se različiti afiniteti pojedinaca koji imaju utjecaj na razvoj cjelokupne ličnosti. U suvremenom društvu sve je više odabranih aktivnosti koje doprinose razvijanju kulture i kulturnih vrijednosti. Pojmom slobodnog vremena bave se razna znanstvena područja i daju nam uvid u brojne aspekte slobodnog vremena iz različitih perspektiva: pedagogije, psihologije, antropologije, filozofije, etike i dr. (Mlinarević i Brust Nemet, 2012).

Tijekom slobodnog vremena mogu se razvijati i njegovati različite kulturne vrijednosti: doživljavanje, vrednovanje i stvaranje umjetnosti, a sve prema osobnim sklonostima, preferencijama i sposobnostima pojedinca. Posljednjih godina sve je veći izbor organiziranih aktivnosti koje nude različita društva i organizacije na području kulturi. Različite društvene organizacije koje rade s mladima postaju, zahvaljujući svojim programima i pozitivnim društvenim angažmanom, sve značajniji čimbenici društvenog života mladih. Ustanove kulturnog karaktera kao što su kazalište, muzeji, knjižnice, galerije i dr. svojom su djelatnošću i programima provodeći različite kulturne programe značajno utjecale na formiranje društvene svijesti mladih (Puževski, 2002).

2.2. Aktivnosti slobodnog vremena

Programima u sklopu izvannastavnih, izvanškolskih aktivnosti život pojedinca se upotpunjuje u skladu s njegovim osobnim interesima, sklonostima i željama. Izvannastavne, a posebno izvanškolske aktivnosti danas se postavljaju kao oblik poželjnog društvenog djelovanja i života učenika. Kada se govori o iskorištavanju slobodnog vremena, sociolozi spominju nekoliko osnovnih funkcija u kojima ljudi zadovoljavaju svoje individualne potrebe, a to su odmor, razonoda i stvaralaštvo te mogućnosti za regeneraciju, rekreaciju i kreativnost, odnosno za razvoj vlastite osobnosti. Iz navedenog proizlazi da slobodno vrijeme ima veliku odgojnu komponentu te da se ne smije zanemariti.

Suvremeno društvo nameće i traži različite odgojne aktivnosti tijekom provođenja slobodnog vremena djece i mladih, no potrebno je naglasiti i imati na umu da se takve aktivnosti moraju provoditi u skladu s pedagoškim načelima i standardima bez obzira na mjesto i vrijeme gdje se one organiziraju. Uloga voditelja je od iznimne važnosti te mora biti u skladu s pedagoškim kompetencijama i stručnim pristupom (Radočaj Jerković, 2017).

2.2.1. Izvannastavne aktivnosti

Izvannastavne aktivnosti provode se pod okriljem škole i šire društvene zajednice. Škola pred voditelja aktivnosti postavlja pravila koja utječu na provođenje određenih ciljeva i zadataka te ujedno osigurava uvjete za realizaciju. Promjene koje se događaju u sustavu odgoja i obrazovanja, zahvaljujući aktualnoj reformi školstva, a usmjerene su rasterećenju učenika od školskih obveza, dovode do porasta slobodnog vremena koji treba ispuniti k izvannastavnim aktivnostima. Na taj način učenicima je omogućeno nesmetano bavljenje onim što ih zanima. Zadovoljavanje učeničkih želja pri strukturiranju i organizaciji izvannastavnih aktivnosti zahtijeva da se ponuda sadržaja širi ili mijenja u skladu sa suvremenim odgojno-obrazovnim težnjama. Učenici žele provesti slobodno vrijeme u ugodnom i kreativnom okruženju, u skupini koja im intelektualno i emocionalno odgovara (Papak i Vidulin, 2016).

Najčešće je učitelj taj koji određuje koje će se izvannastavne aktivnosti provoditi u školi, on ih osmišljava i provodi. Učitelj je njihov inicijator, organizator i voditelj. Organizacija, sadržaji i metode rada u izvannastavnim aktivnostima temelje se na načelima slobode, zajedničkog kreiranja programa između voditelja i učenika, raznolikosti te odstupaju od klasičnih oblika nastave i ocjenjivanja.

Voditelj izvannastavnih aktivnosti u ulozi je organizatora, koordinatora, posrednika, suradnika i partnera u učenju. Biti pravi voditelj znači odgovorno i posvećeno davati najbolji dio sebe učenicima, gradeći smislen i savjestan odnos odgovornosti. Kvalitetom rada, ponašanjem i ophođenjem, voditelj razvija odnose povjerenja, prihvaćanja i zajedništva (Papak i Vidulin, 2016). Voditelji trebaju biti izuzetno entuzijastični, kreativni i posvećeni svom radu. Njihova motivacija, dosjetljivost i entuzijizam ključni su za uspjeh aktivnosti. Često se entuzijizam voditelja prenosi na učenike te je u mnogim slučajevima važnije od materijalnih resursa. Učitelj koji je motiviran i strastven prema određenoj aktivnosti igra ključnu ulogu. Pri organizaciji izvannastavnih aktivnosti učitelji trebaju biti upoznati s vlastitim sklonostima, programskim sadržajima, načinom provođenja aktivnosti, materijalnom opremljenošću škole te potrebama i kulturom društvenog okruženja. Osnovni uvjeti za optimalnu realizaciju izvannastavnih aktivnosti su slobodan odabir aktivnosti i stručan učitelj koji koristi suvremene metode i pristupe u radu s učenicima (Papak i Vidulin, 2016).

Učenici imaju mogućnost samostalno birati aktivnosti prema svojim željama i afinitetima. Iznimno, ako škola u nastavničkom kadru nema osobu koja može provoditi određeni program,

predlaže se suradnja s vanjskim suradnikom ili učenike usmjerava na izvanškolske aktivnosti koje se organiziraju pri različitim društvenim organizacijama i ustanovama koje su stručne na određenom području.

Papak i Vidulin (2016) ističu kako suvremeno školstvo zahtijeva uspješne, poduzetne, posvećene i entuzijastične voditelje izvannastavnih aktivnosti s čvrstim stavovima te razumijevanjem prakse u kojoj sudjeluju. Jedan od najvažnijih uvjeta za uspješnu suradnju je aktivno sudjelovanje u stvaranju poticajnog, ugodnog i prijateljskog okruženja, koje kontinuirano traži nove načine izgrađivanja partnerskih odnosa.

2.2.2. Izvanškolske aktivnosti

Pod pojmom izvanškolske aktivnosti podrazumijevaju se programski sadržaji koji se održavaju izvan škole, a organiziraju ih razne udruge, klubovi, društva, orkestri, knjižnice, kazališta i dr. Takve ustanove omogućuju mladima programsko provođenje slobodnog vremena, bavljenje određenim društvenim, umjetničkim, tehničkim, sportskim ili drugim područjima, kao i život u zajedništvu, pa spadaju u važne činitelje njihove socijalizacije i odgoja. Od iznimne je važnosti da ustanove koje djeluju u kulturi i u svojim programima nude izvanškolske aktivnosti surađuju sa stručnjacima u sustavu školstva kao što su učitelji, psiholozi, pedagozi i sl.

Cilj organiziranih programa je kod djece i mladih razvijati specifična znanja, sposobnosti i vještine, ali i sklonosti prema određenom području. Radočaj Jerković (2017) ukazuju kako na odabir izvanškolske aktivnosti utječu različiti čimbenici poput osobnih interesa, spola, poticanja i motiviranja od strane samih roditelja te financijske mogućnosti roditelja.

Izvanškolske aktivnosti učenika također se mogu organizirati u suradnji sa školom. Tada izvannastavne aktivnosti postaju izvanškolske. Time se dobiva zajedništvo društvenog odgoja svih pozitivnih činitelja okoline. Današnje društva nameće potrebu, a suvremena škola svojim djelovanjem zadovoljava potrebe sredine, društva, učenika i svih sudionika u odgojno-obrazovnom procesu, sve s ciljem omogućavanja što potpunijeg razvoja mladih sa svim njegovim osobinama i sposobnostima. Upravo se programima u sklopu izvannastavnih i izvanškolskih aktivnosti u školu unose različiti sadržaji i oblici društvenog života mladih iz njihove neposredne stvarnosti. Ponuđene aktivnosti trebale bi biti u skladu s osobnim interesima,

sklonostima, željama, potrebama učenika te sadržaji koji omogućuju proširuju obrazovne i odgojne vrijednosti učenika, a ujedno odražavaju kulturu životne sredine (Puževski, 2002).

Promicanje glazbene kulture kroz izvannastavne i izvanškolske aktivnosti ima važnu ulogu u oblikovanju stavova kod učenika. Spomenutim aktivnostima razvija se inteligencija, glazbeni ukus i ljubav prema glazbi. Razvija se mašta i kreativnost te trajna potreba za glazbom i u odrasloj dobi. Prema istraživanjima, razvijaju se i brojne pozitivne osobine kod djeca koja su uključena u glazbene izvannastavne i izvanškolske aktivnosti. Neke od osobina su lakša prilagodljivost i verbalno i neverbalno izražavanje te bolja emocionalna zrelost. Takva djeca su motiviranija za uspjeh i predanija određenom cilju. Sudjelovanjem u glazbenim izvannastavnim i izvanškolskim aktivnostima kod djece se razvijaju društvene, kreativne i kognitivne vještine te mašta (Kuimova i Syomchin, 2016). Uz navedeno, sudjelovanjem učenika u izvanškolskim i izvannastavnim glazbenim aktivnostima ostvaruje se bolji školski uspjeh, iskrenosti, otvorenosti, ambicioznosti te bolje razumijevanje glazbe (Hille i Schupp, 2015; Menard, 2015). Autori navode kako sviranje u orkestru kao izvannastavnoj aktivnosti pobuđuje u učenicima osjećaj ostvarenosti, uvažavanja, discipline, zadovoljstva, uključenosti i odgovornosti.

3. AMATERSKI INSTRUMENTALNI ORKESTAR

Pod terminom amaterski instrumentalni orkestar¹ podrazumijeva se skupno muziciranje uz promicanje kulture i umjetničkog sadržaja te prezentiranje aktivnosti široj društvenoj zajednici. Prvi primarni cilj svirača u amaterskom instrumentalnom orkestru je svladavanje tehnike potrebne za sviranje odabranog instrumenta. Uz razvoj glazbenih sposobnosti i vještina skupno muziciranje ima brojne druge široko postavljene ciljeve koji su najčešće usmjereni na kvalitetno izveden repertoar i uspješan javni nastup.

Zajedničko muziciranje, osim usko glazbenih ciljeva, usmjereno je razvoju i ostalih glazbenih vještina, poput usklađenosti s drugim članovima orkestra i aktivnog slušanja muziciranja ostalih članova. Unutar sustava poput orkestara, u kojem je od presudne važnosti grupni rad, rezultat je produkt zajedničkog zalaganja i doprinosa svih članova. U takvim sustavima svi članovi imaju zajednički cilj, a da bi se postavljeni cilj ostvario, potrebno je iznimno zalaganje svakog pojedinca, što zahtijeva predanost, disciplinu i timski rad. Što je atmosfera u orkestrima pozitivnija, i sami rezultati su bolji. Suprotno, loša atmosfera, isticanje razlika i netolerantnost mogu dovesti do lošijih rezultata (Radočaj Jerković, 2017).

Svi članovi imaju priliku upoznati i steći nove prijatelje, savladati strah od javnih nastupa, ugodno se družiti te ujedno ostvariti i vlastite glazbene i socijalne ciljeve. Sudjelovanjem u orkestru ili bilo kojem drugom obliku skupnog muziciranja pojedincima je uz intelektualni omogućen i glazbeni, osobni i socijalni razvoj.

Osim individualnih ciljeva svakog pojedinca, u skupinama poput orkestra ciljevi pojedinca jednaki su ciljevima svih članova. Da bi ciljevi postali zajednički, prvenstveno moraju biti osobni. Dobrobiti skupnog muziciranja za svakog pojedinca su iznimne; usvajaju se pozitivne radne navike, razvija se samopouzdanje, strpljenje i povjerenje. Želja za što boljom izvedbom poticaj je pojedincu da uloži vlastiti trud i time da svoj osobni doprinos. Individualan motiv svakog pojedinca prerasta u zajedničku motiviranost grupe koja je usmjerena prema pozitivnim rezultatima. Svaki dobro izveden nastup motiv je za daljnji rad i zalaganje. Da bi se ostvario dobar zajednički nastup i usklađenost orkestra, potrebno je zalaganje, disciplina svakog

¹ **Orkestar** - naziv za svaku veću skupinu instrumentalnih svirača u različitim glazbenim kulturama koja izvodi umjetničku, zabavnu, plesnu, narodnu (tradicijsku) ili vojnu glazbu. S obzirom na sastav, veličinu, funkcije i tip glazbe koji se izvodi, suvremeni pojam orkestra obuhvaća npr. gudače i puhače, komorne, simfonijske, operne i jazz -orkestre te orkestre nar. glazbala (npr. tambura, balalajki i dr.). (*Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2013. – 2024. Pristupljeno 26. 8. 2024.

<<https://enciklopedija.hr/clanak/orkestar>>.

pojedince, a što u konačnici rezultira kvalitetnim timskim radom. Preduvjet da zajednički cilj bude prihvaćen i kvalitetno realiziran jest da prije svega on mora biti cilj svakog pojedinca ponaosob. Česta je situacija da u amaterskim orkestrima djeluju članovi različitih dobnih struktura, što zahtijeva međugeneracijsku solidarnost i uzajamno poštivanje. Mlađi članovi imaju mogućnost učiti i upijati znanja i iskustva koja im stariji članovi prenose.

Dobrobit skupnog muziciranja za svakog člana su brojne: usvajaju se pozitivne radne navike, razvija se samopouzdanje, strpljenje i povjerenje. Kada je riječ o sudjelovanju učenika ili odraslih u skupnim muziciranjima, važna je ponajprije slobodna volja, vlastiti interes i odabir. Pojedinci u orkestru međusobno se identificiraju sa zajedničkim ciljevima te razvijaju osjećaj pripadnosti bez obzira na razlike u dobi, spolu i obrazovanju. Skupno muziciranje ima veliku ulogu u samoj socijalizaciji pojedinaca te usvajanju pozitivnih stavova i modela ponašanja. Prilika je to za druženje s istomišljenicima, što stvara pozitivan učinak na svakog pojedinca koji ima priliku stvarati pozitivnu sliku o sebi te razvija osjećaj pripadnosti i suradnje.

„Odgojni utjecaji u radu s pjevačkim zborom usmjereni su na razvijanje slobodne, otvorene, odgovorne, znatiželjne, empatične, interkulturalno osjetljive, tolerantne, proaktivne, poduzetne i svestrane mlade osobe orijentirane na timski rad, sadržaje vezane uz osobni rast i razvoj te na aktivno i strukturirano provođenje slobodnog vremena uz kulturne i umjetničke, primarno glazbene, društvene i obrazovne sadržaje” (Radočaj Jerković, 2017:17).

Javnim djelovanjem orkestri doprinose razvijanju kulturnog i društvenog identiteta u svojoj zajednici. Njeguju i čuvaju tradicijske običaje, a kroz javno djelovanje svaki pojedinac daje svoj doprinos u razvijanju i bogaćenju kulturne svijesti u svojoj zajednici.

3.1. Organizacija rada u orkestrima

Amaterski orkestri su za razliku od profesionalnih orkestara skup zaljubljenika u zajedničko muziciranje koji ne moraju nužno imati određeno glazbeno obrazovanje. Za kvalitetno izveden glazbeni program potrebno je da svaki član poznaje i vjeruje u svoje sposobnosti sviranja te da sigurno i suvereno vlada programom. Voditelj, dirigent orkestra određuje način i dinamiku rada te oblikuje cjelokupnu organizaciju unutar orkestra. Što su organizacija, ali i disciplina na višoj razini, veća je mogućnost da će rezultati biti bolji. Dobra organizacija posebice je važna prilikom usvajanja i uvježbavanja novih skladbi.

Glazbenici u orkestru poredani su prema boji i zvuku instrumenata. Skupina istih instrumenata dijeli se na više glasova, ovisno o aranžmanu i broju amaterskih glazbenika te njihovoj vještini muziciranja.

3.2. Javni nastupi

Javni nastupi imaju višestruku ulogu, a samo je jedna od njih prezentacija naučenog umjetničkog sadržaja. Brojni autori ukazuju kako su javni nastupi poticaj za stvaranje boljih izvedbi. Želja za stvaranjem dobre izvedbe zapravo je želja za procjenom i potvrđivanjem osobnog doprinosa u zajedničkom uspjehu. Ključan čimbenik o kojem se treba misliti prilikom priprema za javne nastupe je publika. Publika mogu biti učenici ako je to pri školama, roditelji, učitelji, sugrađani te šira društvena zajednica. Svojim skupnim muziciranjem i odabirom skladbi članovi orkestra utječu na publiku te razvijaju njezine glazbene preferencije. Javni nastupi ostavljaju snažan dojam na one koji ih slušaju. Neizostavno je da na samom početku i pri planiranju programa voditelj ansambla vodi računa o profilu publike i kakav će dojam repertoar ostaviti na publiku (Radočaj Jerković, 2017).

Amaterski instrumentalni ansambli, kroz javne nastupe, važan su oblik promicanja glazbene kulture i očuvanja tradicije našega kraja. Javnim djelovanjem orkestri doprinose razvijanju kulturnog i društvenog identiteta u svojoj zajednici. Njeguju i čuvaju tradicijske običaje, a kroz javno djelovanje svaki pojedinac daje svoj doprinos u razvijanju i bogaćenju kulturne svijesti u svojoj zajednici.

3.3. Uloga voditelja u instrumentalnim amaterskim orkestrima

Za voditelja ansambla neophodan je cijeli spektar kompetencija koje treba posjedovati dobar voditelj. Voditelj prije svega mora biti osoba sa stručnim, glazbenim kompetencijama, kao i općim kompetencijama koje se odnose na brojne interpersonalne i organizacijske sposobnosti. Voditelj ansambla je osoba koja osim kompetencija koje se odnose na poznavanje stručne glazbene literature, vještine muziciranja, sviranja i dirigiranja ima izgrađen čvrsti pozitivni stav. To su sve osnovne pretpostavke kako bi mogao odabrati skladbe te rukovoditi orkestrom na putu do ostvarenja zajedničkog cilja kao što je kvalitetna izvedba i nastup. Voditelj mora imati i pedagoške kompetencije (Jurčić, 2012), biti dobro upoznat s metodama i strategijama rada s članovima orkestra te veliku dozu kreativnosti, fleksibilnosti, strpljenja i motiviranosti, svjestan svoje odgovornosti i misije. Za tako odgovornu funkciju preporuka je

stalno stručno i kontinuirano osposobljavanje posebno kada je riječ o voditeljima bez visokog glazbenog obrazovanja. Voditelj mora biti dobar poznavalac profila i mogućnosti svih članova kako bi mogao pravilno odabrati kompozicije za izvođenje pazeći pri tom da budu primjerene mogućnostima samog orkestra. Atmosfera koja vlada u orkestru često je odraz stavova voditelja koji je zadužen da stvori pozitivno uzajamno poštivanje, razumijevanje i toleranciju. Pozitivna atmosfera od velike je važnosti za rad i konačno rezultate. Uloga voditelja je iznimno odgovorna za kreiranje umjetničkog i glazbenog stila samog orkestra (Radočaj Jerković, 2017).

4. AMATERSKI INSTRUMENTALNI ORKESTAR; GRADSKA GLAZBA VIROVITICA

Za razvoj kulturnog i glazbenog života Virovitice jedna od najistaknutijih ličnosti bio je Jan Vlašimsky. Svojim je djelovanjem obilježio kulturnu i glazbenu povijest grada Virovitice. Bio je zborovođa, dirigent i kapelnik, skladatelj i aranžer, glazbeni umjetnik i kulturni djelatnik koji je vodio i razvijao glazbenu kulturu grada. Veći dio svog života i glazbenog djelovanja ostvario je u Virovitici (Herout, 2016).

Godine 1882. Jan Vlašimsky postaje dirigent novoosnovanoga amaterskog Društva za promicanje glazbe. Cilj amaterskog društva bio je poučavanje mladeži vještini sviranja te održavanje stalne glazbe u Virovitici. Od samog osnutka ovo amatersko društvo svojim djelovanjem doprinosi glazbenom životu Virovitice. Na počecima rada djeluje kao Društvo za promicanje glazbe u sklopu kojeg je osnovana i Glazbena škola koja je uvelike pomogla razvijanju glazbene kulture kako u samoj Gradskoj glazbi, tako i u gradu Virovitici. Brojni učenici glazbene škole svirali su u Gradskoj glazbi Virovitica te su na taj način omogućili kontinuitet i kvalitetu orkestra.

Tijekom godina izmjenjivali su se kapelnici orkestra. Među njima se, zbog dugogodišnjeg rada, ističe Tomo Župan, učenik Jana Vlašimskog.

Društvo nakon Drugog svjetskog rata doživljava procvat, što se očituje u brojnim nastupima i koncertima te novim instrumentima i uniformama (Damira Ivekovića i Vodopić, 1983).

Prvi nastup Gradske glazbe s kapelnikom Janom Vlašimskym bio je za virovitičku publiku na Silvestrovo 1886. godine. Rat donosi stagnaciju u radu Glazbe, no 1918. godine ponovno aktivnije djeluju te nižu nastupe u gradu i izvan grada Virovitice. Godine 1922. organizirana je humanitarna vrtna zabava s koje je prikupljeni prihod bio iskorišten za kupnju 20 instrumenata. Tijekom godina djelovanja Glazba je organizirala brojne nastupe i sudjelovala na svečanostima. Godine 1922. nastupila je 121. put. Tih godina članovi Glazbe su bili brojni virovitički obrtnici, radnici, pa čak i cijele obitelji.

Slika 1: Orkestar snimljen povodom 40. obljetnice 1923. godine

(Prema: Vodopić, 1983.)

Godine 1936. na mjesto kapelnika dolazi Tomo Župan. U ratnim godinama nastupi nisu organizirani, osim 1942. godine kada je na posljednji put ispraćen dugogodišnji kapelnik Jan Vlašimsky. Pod palicom Tome Župana 1944. godine Glazba ponovno aktivnije djeluje. Svirali su na dočecima i ispraćajima brigada, susretima te sahranama boraca. Dužnost kapelnika obavlja Franjo Mikolčević iz Bjelovara, a nakon njegovog odlaska na mjesto kapelnika ponovno dolazi Tomo Župan. Tijekom pedesetih godina Glazba niže nastupe, sudjeluje u brojnim manifestacijama, no često mijenja kapelnike što im otežava rad. Godine 1963. obilježavaju 80. godišnjicu svog postojanja, a svečanost je organizirana u sklopu obilježavanja Dana oslobođenja Virovitice. Dio svečanog programa bila je dodjela priznanja najstarijim članovima za dugogodišnji rad te je položen vijenac na grob Vlašimskog. Godine 1965. kapelnika Tomu Župana zamjenjuje Antun Zalar. Gradska glazba Virovitica svojim brojnim nastupima na različitim prigodama već tada je postala neizostavan dio kulturnog života grada Virovitice. Tijekom godina koje slijede Glazba surađuje s brojnim orkestrima, gostuje u mnogim gradovima, organiziraju se izleti, putovanja i glazbena druženja diljem Hrvatske.

"Osim već spomenutih gostovanja, značajni nastupi zabilježeni su 1974. i 1975. godine na koncertima održanim na Zrinjevcu u Zagrebu uz mimohod najužim središtem grada, a u organizaciji Studijeve promenade, kao i nastup na smotrama amaterskih puhačkih orkestara Slavonije i Baranje 1975. godine u Našicama, a potom u Županji i 1977. godine u Vukovaru."

(Vodopić, 1983:23). Zanimljiv je podatak da je tijekom 1977. godine zabilježeno 130 nastupa. Bez obzira na suradnju s Glazbenom školom, Glazba je morala samostalno educirati pomladak. Jedan od značajnijih događaja svakako je održavanje V. smotre amaterskih puhačkih orkestara u Virovitici 27. svibnja 1979. godine. Spomenuti događaj okupio je 500 glazbenika iz 13 orkestara s područja Slavonije i Baranje. U to vrijeme Gradska glazba je imala 35 članova. "Virovitička Gradska glazba postoji i aktivno djeluje dugih 100 godina. Za amaterizam Virovitice i ljude što su svoje slobodno vrijeme posvetili muziciranju, to su značajne godine u kojima se iz "Društva za promicanje glazbe" razvila današnja Gradska glazba. Članovi glazbe proživljavali su lijepe, ali i teške dane i godine. No, uvijek se našlo dovoljno snage i ljubavi kojom se ovo amatersko društvo iščupalo iz svih nevolja i nastavilo dalje, ojačano iskustvom i vjerom u bolje dane" (Vodopić, 1983:45).

Orkestar se sastojao od dugogodišnjih članova, osnovnoškolaca i srednjoškolaca Glazbene škole. Kao što je već i spomenuto kroz Glazbu je tijekom godina prošlo desetak kapelnika. "Vlašimsky je bio kapelnik 50 godina, Župan 30, a Zalar 20 godina. Na koncertu je posebno pozdravljen bivši kapelnik Tomo Župan koji je upravo napunio 80 godina života, a na koncertu mu je uz čestitke buket cvijeća uručio najmlađi glazbenik Silvio Paloš, Županov praunuk, a unuk kapelnika Zalara, dokazujući nastavak glazbene tradicije jedne obitelji kroz više naraštaja" (Vodopić, 1998:17).

Djelovanje Gradske glazbe vidljivo je i tijekom Domovinskog rata. Nakon Antuna Zvonka Zalara 1992. godine na mjesto kapelnika dolazi Damir Mihaljević, današnji ravnatelj Glazbene škole „Jan Vlašimsky“. Iste godine formira se nova sekcija, mažoretkinje Gradske glazbe. Dolaskom novog kapelnika program koji je Glazba svirala se mijenja te poprima moderniji zvuk. Mažoretkinje postaju stalna pratnja orkestra na gotovo svim nastupima. Od samog početka odlično su prihvaćene kako od članova orkestra, tako i od same publike (Vodopić, 1998).

4.1. Gradska glazba Virovitica danas

Današnji kapelnik i dirigent Gradske glazbe je Silvio Paloš. Orkestar Gradske glazbe Virovitica u svom sastavu trenutno ima oko 30 amaterskih glazbenika. Veći dio članova orkestra mlađi je od 20 godina. Većinom je riječ o srednjoškolcima te nekoliko osnovnoškolaca. Ostali

članovi su osobe između 20 i 30 godina, a manji dio čine članovi iznad 30 godina. I nadalje dio članova pohađa ili je završilo Glazbenu školu.

Posebna sekcija Glazbe je sastav mažoretkinja Gradske glazbe Virovitica koje na većini manifestacija nastupaju s orkestrom. Njihova posebnost je u tome što njeguju mažoret ples uz sviranje orkestra. U sastavu mažoretkinja trenutno je upisano 40 djevojčica koje su organizirane u nekoliko grupa po svojoj kronološkoj dobi. Gradska glazba Virovitica ima status glazbene udruge koja je članica Saveza amaterskih puhačkih orkestara Slavonije i Baranje te Hrvatskog sabora kulture.

Osim toga, Gradska glazba je jedna od triju kulturnih udruga od posebnog značaja za grad Viroviticu. Godišnje održava oko dvadeset nastupa i sudjeluje na raznim manifestacijama u zemlji i inozemstvu, predstavljajući tako kulturni identitet Virovitice i Virovitičko-podravske županije.

4.2. Repertoar Gradske glazbe Virovitica

Repertoar Gradske glazbe Virovitica obuhvaća skladbe raznih žanrova koje su komponirali uglavnom strani autori. Većinom su to koračnice i pop skladbe, nešto malo ima jazz i klasičnih skladbi, a najmanje su u programu zastupljena djela filmske i rock glazbe. Tijekom protekle 2023. godine repertoar je bio raznovrstan. Neke od skladbi koje su se svirale na koncertima bile su sljedeće skladbe:

od filmske glazbe sviralo se Ennio Morricone, arr. Johan de Meji – *Moment for Morricone*, Hans Zimmer – *The Lion King*, Hans Zimmer, arr. Ted Ricketts – *Pirates of the Caribbean*, a od rock glazbe Santana, arr. Giancarlo Gazzani – *Santana*, Guns'n Roses, arr. Paul Murtha – *Welcome to the Jungle*, Red Hot Chili Peppers, arr. by Richard Johnsen – *Red Hot Chili Peppers (Greatest hits)*. Skladbe pop žanra su bile Abba, arr. Ron Sebrechts - *Abba Gold*, Michael Jackson, arr. Johnnie Vinson – *Michael Jackson hit mix*. Od jazz i sličnih žanrova svirane su kompozicije James L. Hosity – *Atlantic Avenue*, Stevie Wonder, arr. Paul Murtha – *Stevie Wonder in Concert*, Aretha Franklin, arr. Paul Murtha – *The queen of Sou*, Jacob de Haan – *Blues Factory*, Joe Zawinul, arr. Semjon Barlas/Peter Feigel – *Birdland*. Najčešće izvođene koračnice su Jan Vlačimsky - *Virovitičko šetalište*, Willi Löffler – *Dixie parade*, Harry de costa - *Tiger rag*, arr. Roguljić B. Bratislav – *Prva ljudska*, arr. V. Vuzem – *Kroz gradski park*

Razvidno, dio repertoara su neizostavne koračnice i marševi. Većina koračnica su djela hrvatskih autora, a uglavnom se izvode kao budnice povodom Dana grada i za Praznik rada. Budnice su postale tradicionalan i neizostavan oblik sudjelovanja na svečanostima. U takvim prigodama članovi orkestra se voze u otvorenom kamionu uz pratnju policije te svojom svirkom bude i uveseljavaju stanovnike Virovitice.

Slika 2: Sviranje budnice u otvorenom kamionu

*(Facebook stranica Gradske glazbe Virovitica, 2015.
<https://www.facebook.com/gradska.virovitica/photos/pb.100063458622712.-2207520000/671942886283186/?type=3>)*

Uz spomenuto, koračnice se izvode u svečanim prigodama kao što su sportska natjecanja, otvorenja izložbi Likovnog kluba „Nikola Trick” Virovitica, procesije, smotre te razne gradske svečanosti. Mimohodi su još jedan oblik sviranja koračnica koji se održava u sklopu različitih manifestacija kao što su otvorenja proslave Dana grada i proslave godišnjica osnutka vatrogasnih društava s područja Virovitičko-podravske županije. Članovi Glazbe tada hodaju u koloni po četvero i stupaju.

*Slika 3: Mimohod povodom Dana grada Virovitice 2022. godine
(Prema: Programska knjižica 45. smotra SAPOSiB-a, 2024.)*

Sve navedeno oblici su skupnog muziciranja u kojima se izvode koračnice. Najčešće izvođene koračnice koje svira orkestar Gradske glazbe Virovitica su:

- *Kroz gradski park*
- *Virovitičko šetalište*
- *Prva ljudska koračnica*
- *Starodrevna Virovitica*
- *Tiger rag*

Uz nastupe u kojima sudjeluje Gradska glazba kao mali dio cjelokupne svečanosti u okviru različitih manifestacija, Gradska glazba Virovitica organizira koncerte te sudjeluje na smotrama amaterskih ansambala. Na smotrama predstavlja program i otvara se kritičkom promišljanju i ocjenjivanju kvalitete muziciranja. Svake godine sudjeluje i na raznim smotrama, a posljednja na kojoj je nastupala bila je u Osijeku 2023. godine.

Slika 4: Gradska glazba Virovitica i mažoretkinje Gradske glazbe Virovitica na koncertu u Kazalištu Virovitica povodom 141. obljetnice postojanja 2024. godine (Prema ICV.hr stranici <https://www.icv.hr/2024/03/rodendanska-svirka-u-kazalistu-gradska-glazba-virovitica-proslavila-141-obljetnicu-postojanja/>, 2024.)

4.3.1. Koračnice

Koračnica ili marš javlja se u europskoj glazbi još od antike. Tijekom 16. st. takva vrsta muziciranja pojavljuje se u zborovima, u instrumentalnim kompozicijama, operama, baletu te u mnogim drugim oblicima glazbe. Kod koračnica je naglasak na 1. i 3. dobi u taktu (Pleša, 2021).

Postoje male razlike između marša i koračnice. Koračnice su češće sporijeg tempa i imaju naglasak na svakom koraku. Kad je riječ o marševima, oni mogu biti brži i imaju jasne ritmične uzorke koji potiču na kretanje. Koračnice se koriste na svečanim prilikama i na raznim ceremonijama. Izvode se najčešće na limenim instrumentima poput trube, trombona i tube te na bubnjevima. Za razliku od koračnica marševi se mogu izvoditi na različitim instrumentima

uključujući limene, drvene i udaraljke. Vrlo često glazbena djela sadrže elemente i koračnica i marševa. Koračnice se mogu pronaći u velikom broju glazbenih kompozicija, no njihova najznačajnija primjena je kao pratnja vojnicima u izvedbi vojnih orkestara. Koračnica i marš kakve danas poznajemo nastajali su postepeno. U samim počecima služili su za poticanje pokreta i psihičku stimulaciju. Svojem razvijanjem postali su melodija za marširanje i koračanje. Put stvaranja koračnica počinje od samog zvuka kao simbola pa sve do glazbenog žanra koji često asocira na vojsku. Može se reći da je koračnica kroz svoj razvoj napravila puni krug. Počela je u vojne svrhe kao minimalistički zvučnik signal, zbog svoje asocijacije na vojsku počela se koristiti kao tematski simbol u glazbi te se zatim, glazbeno doradana i korištena u klasičnoj glazbi, vratila u vojne redove kako bi se ponovno vezala uz svoju početnu ulogu. Koračnice često izvode u raznim svečanim prilikama. Cilj izvođenja je da pruže svečaniju atmosferu, potiču pozitivne emocije i podižu uzbuđenje. Osim vojnih orkestara, orkestri koji i danas imaju zastupljene koračnice u svojim repertoarima su gradske glazbe (Pleša, 2021).

5. ZAKLJUČAK

Kvalitetnim odabirom i sudjelovanjem aktivnosti u slobodnom vremenu osoba razvija brojne, različite kompetencije i sustavno utječe na kvalitetu svoga života. Jedan od kvalitetnih načina provođenja slobodnog vremena je skupno muziciranje u amaterskom puhačkom orkestru. Kroz aktivno sudjelovanje u amaterskim puhačkim orkestrima i uz razvijanje vještine sviranja instrumenta osobe razvijaju glazbeni ukus i ljubav prema glazbi, ali i brojne druge pozitivne socijalne osobine. Istovremeno promiču umjetnost i kulturu prezentiranjem svojih aktivnosti široj društvenoj zajednici. Javnim djelovanjem orkestri doprinose razvijanju kulturnog i društvenog života u svojoj sredini. Njeguju i čuvaju se tradicijski običaji i hrvatska kulturna baština.

Jedan od dobrih primjera koji svojim djelovanjem pridonosi popularizaciji glazbene kulture u svojoj sredini jest amaterski puhački orkestar Gradske glazbe Virovitica. U orkestru se, njegujući pozitivnu i ugodnu atmosferu te međusobno poštivanje, postižu značajni umjetnički ciljevi. Ovaj amaterski instrumentalni orkestar skup je ljubitelja glazbe, istomišljenika koji svojim pojedinačnim zalaganjem ostvaruju zajednički glazbeni cilj, čuvaju i promoviraju kulturni identiteta svoje sredine.

Orkestar Gradske glazbe Virovitica repertoarom je prilagođen interesima publike i zajednice u kojoj djeluje dugi niz godina, te je nakon 141. godine neizostavan ambasador kulturnog života grada Virovitice i omiljeno mjesto okupljanja zaljubljenika u puhačku glazbu svih dobnih uzrasta.

5. Popis literature

Radočaj Jerković, A. (2017), Zborsko pjevanje u odgoju i obrazovanju. Osijek: Umjetnička akademija u Osijeku

Petrović, K. (2006), [125] Stodvadesetpet: Glazbena škola Jan Vlačimsky Virovitica: 1886-2011 Virovitica: Osnovna škola Jan Vlačimsky

Herout, V. (2016), Jan Nepomuk Vlačimsky. Virovitica: Češka beseda Virovitica

Jurčić, M. (2012), Pedagoške kompetencije suvremenog učitelja. Zagreb: Recedo

Puževski, V. (2002), Škola otvorenih vrata. Jastrebarsko: Naklada Slap

Vodopić, M. (1983), Stoljetnica, Gradska glazba Virovitica 1883. – 1983. Zagreb: Zadružna štampa

Vodopić, M. (1998), Gradska glazba Virovitica 1003. – 1998. Virovitica: Gradska glazba Virovitica

Mlinarević, V. i Brust Nemet, M. (2012), Izvannastavne aktivnosti u školskom kurikulumu. Osijek: Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Učiteljski fakultet u Osijeku

Internetski izvori:

Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2013. – 2024. Preuzeto 26. kolovoza 2024. sa: <https://enciklopedija.hr/clanak/orkestar>

Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2013. – 2024. Preuzeto 26. kolovoza 2024. sa: <https://enciklopedija.hr/clanak/amaterizam>

Hrvatski sabor kulture, O hrvatskom saboru kulture. Preuzeto 26. kolovoza 2024. sa: <https://www.hrsk.hr/stranica3/o-hsk-u/2/33/0>

Pleša, M. (2021), Povijest vojne glazbe u Hrvatskoj uz studiju slučaja Simfonijskog puhačkog orkestra Oružanih snaga Republike Hrvatske. Sveučilište u Zagrebu, Muzička akademija.

Preuzeto 26. kolovoza 2024. sa:

<https://zir.nsk.hr/islandora/object/muza%3A2726/datastream/PDF/view>

Prilozi:

1. Vodopić, M. (1983), Stoljetnica, Gradska glazba Virovitica 1883. – 1983. Slika 1: Orkestar snimljen povodom 40. obljetnice 1923. godine. Zagreb: Zadružna štampa, str.

2. Slika 2: Sviranje budnice u otvorenom kamionu. Preuzeto 26. kolovoza 2024. sa: <https://www.facebook.com/gradska.virovitica/photos/pb.100063458622712.-2207520000/671942886283186/?type=3>
3. (2024), Programska knjižica 45. smotra SAPOSiB-a, 2024. Slika 3: Mimohod povodom Dana grada Virovitice 2022. godine.
4. Slika 4: Gradska glazba Virovitica i mažoretkinje Gradske glazbe Virovitica na koncertu u Kazalištu Virovitica povodom 141. obljetnice postojanja 2024. godine. Preuzeto 26. kolovoza 2024. sa <https://www.icv.hr/2024/03/rodendanska-svirka-u-kazalistu-gradska-glazbavirovitica-proslavila-141-obljetnicu-postojanja/>